

VALTAKUNNALLISET TEEMAT EU-OHJELMAKAUDELLE 2021-2027

Valtakunnallinen teema	Erityistavoite ET 4.1.7. Yhdenvertainen osallisuus Vaikeasti työllistyvien tukeminen Stöd för svåra att anställa Support for the hard-to-employable
Välittävän toimielimen yhteyshenkilö(t)	Jukka Anttila, Hämeen ELY-keskus, +358 295 021 241
Koordinaatiohankkeen yhteyshenkilö(t)	Yhdenvertaisen osallisuuden koordinaatio, Anna Keto-Tokoi THL, anna.keto-tokoi@thl.fi , +358 295 247 074
Ministeriön/ministeriöiden vastuuhenkilö(t)	Sosiaali- ja terveysministeriö: Kalle Lautala, kalle.lautala@gov.fi +358 295 163 751
Toteutusaika	2021-2027
Rahoituskehysarvio, julkinen rahoitus (EU+valtio+kunta ja muu julkinen rahoitus)	13 milj. €

1) Yhteys EU:n strategioihin, Suomen saamiin maakohtaisiin suosituksiin sekä kansallisiin strategioihin, ml. RRF

European unionin neuvosto totesi 2019 Suomen maakohtaisissa suosituksissa, että panostukset aktiiviseen osallisuuteen, erityisesti työmarkkinoilta kauimmas etääntyneiden ryhmien kohdalla, ovat tarpeen, jotta työvoimaosuutta voidaan kasvattaa ja työllisyysastetta nostaa. Kattavat uudistukset, joilla pyritään lisäämään osallistumista työmarkkinoille, voisivat parantaa vaikeasti työllistyvien väestöryhmien mahdollisuuksia työmarkkinoilla.

Vaikeasti työllistyvien teemassa etsitään ratkaisuja kysymyksiin, miten yhä useampi henkilö pääsisi välityömarkkinoille ja välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille. Perimmäisenä ajatuksena hankkeissa on työelämäosallisuus, mikä tarkoittaa tavoitetta ihmisten työllistymisestä jollakin aikajänteellä.

Kun halutaan auttaa näitä väestöryhmiä pääsemään työmarkkinoille ja pysymään siellä, tarvitaan yksilön tarpeista lähteviä ja integroitua aktivointi- ja kuntoutuspalveluja ja -toimenpiteitä. Palvelujen integrointi asettaa haasteita. Työttömille tarkoitettujen aktivointipalvelujen valikoimaa on kehitetty, mutta palvelut on hajautettu usealle eri tarjoajalle ja puutteellinen koordinaatio aiheuttaa sen, ettei saumatonta palveluketjua saavuteta. Tästä on seurauksena, että muita heikommassa asemassa olevat työttömät putoavat usein eri palveluiden ja toimenpiteiden väliin.

Monialaiseen yhteistyöhön perustuva toimintakulttuuri auttaisi tavoittamaan paremmin kaikki kohderyhmät. Pitkäaikaistyöttömyyttä ja työvoiman ulkopuolelle jäämistä on yhä vaikeampaa vähentää ja ehkäistä ilman moniammatillista lähestymistapaa, jonka avulla voidaan antaa apua ja tukea myös työhön liittymättömiin ongelmiin. Usein henkilöiden tukemiseen tarvitaan eri toiminta-alojen palveluja, koska palvelutarve ulottuu elämän eri osa-alueille.

Hallitusohjelman mukaisesti työllisyysastetavoitteen saavuttaminen edellyttää, että osatyökykyisten, vaikeasti työllistyvien, nuorten, ikääntyvien ja maahanmuuttajataustaisten osallistumista työmarkkinoille lisätään. Tarvitaan vaikuttavia toimia näiden ryhmien työllistämiseksi. Suurin potentiaali työllisyysasteen nostamisessa on niissä ryhmissä, joissa työllisyys on matalaa joko työttömyyden tai työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämisen takia. Hallituksen työllisyys-tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että ihmiset voivat tehdä työtä omalla työkyvyllään, ja että

työelämässä on valmiuksia työn mukauttamiseen ja työn joustoihin. Hallitus on myös käynnistänyt laajan sosiaaliturvauudistuksen valmistelun, jonka avulla pyritään mahdollistamaan työn teon ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen.

Kansallisista uudistuksista ja hankkeista Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksella, Sosiaaliturvauudistuksella, Tulevaisuuden sote-keskus ohjelmalla, Työllisyyden kuntakokeiluilla, TE-palvelut 2024 uudistuksella, Pohjoismainen työvoimapalvelumallilla, Sosiaalihuollon kehittämisohjelmalla sekä Kuntoutuskomitean ehdotuksilla kuntoutuksen uudistamiseksi on tiivis yhteys vaikeasti työllistyvien tukemisen teemaan.

2) Lisäarvo kansalliseen toimintaan ja yhteistyö alueellisen rakennerahastotoiminnan kanssa

Valtakunnallisen rakennerahastotoiminnan avulla voidaan lisätä työllisyyttä ja työkykyä tukvien palveluiden integraatiota sekä monialaista yhteistyötä. Palveluiden kehittäminen ja yhteensovittaminen lisää työttömien työllistymisen edellytyksiä, työ- ja toimintakykyä ja yhteiskunnallista osallisuutta.

3) Toiminnan kohderyhmät

Työmarkkinoiden näkökulmasta heikoimmassa asemassa olevat henkilöt, sisältäen vähemmistöt ja erityisryhmät, joiden yhteiskunnallista osallisuutta halutaan edistää. Kohderyhmään kuuluvat työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöryhmät kuten nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, maahanmuuttajataustaiset, romanit, rikosseuraamustaustaiset, osatyökykyiset ja vammaiset. Kohderyhmään kuuluvat syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt riippumatta heidän aiemmasta koulutus- ja työhistoriastaan tai sen puutteesta ja välillisesti myös esim. heidän läheisensä.

Kohderyhmään kuuluvat myös monialaisten hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutus- sekä neuvontapalveluiden tarjoajat ja niiden johto ja henkilöstö, joiden yhteistyötä ja osaamista halutaan kehittää.

Vaikeasti työllistyvien työllistymisessä keskeinen edellytys on se, että on olemassa työpaikkoja, joilla on osaaminen ja halu työllistää erilaisia ihmisiä. Siksi hankehakijalle luetaan eduksi yhteistyön tekeminen työpaikkojen kanssa, vaikka työpaikat itsessään eivät voi olla tuen saajina tai varsinaisena kohderyhmänä.

4) Toiminnan konkreettinen sisältö ja mahdolliset alateemat; mitä toiminnalla tavoitellaan ja millaisia muutoksia nykytilanteeseen odotetaan; onko toimintaan aiemmin kohdennettu EU-rahoitusta

Teemassa painottuvat sosiaali- ja terveys- sekä kuntoutuspalveluiden kehittäminen ja integroiminen sekä monialaisten palveluiden kehittäminen osaksi työllistymispolkuja. Lisäksi pyritään osaamisen vahvistamiseen sekä uusien toimintatapojen saaminen osaksi toimintakäytäntöjä. Tavoitteena on vaikeasti työllistyvien työkyvyn tuen palvelujen ja kuntoutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen palvelujärjestelmässä. On tärkeää kehittää rakennerahasto-ohjelmaa laajentamaan osallisuuskäsitteitä yksilötasolta vaikuttamisen järjestelmiin. Monimutkaisten ongelmien, kuten eriarvoisuuden vähentäminen edellyttää laaja-alaisia toimenpiteitä, jotka ylittävät

tävät eri sektorit. Valtakunnallisen hanketoiminnan tulee tukea tätä laaja-alaista työtä, jolla haetaan ratkaisuja aluerajat ylittäviin osallisuuden ja tasa-arvon haasteisiin sekä vaikeasti työllistyvien hyvinvoinnin edistämiseen.

Teeman hankkeissa on olennaista tukea vaikeasti työllistyvien henkilöiden työelämäosallisuutta ja vahvistaa polkuja työtoiminnasta ja välityömarkkinoilta työhön avoimille työmarkkinoille ja koulutukseen sekä kehittää työmarkkinoita, jotka tarjoavat työllistymismahdollisuuksia myös työelämän ulkopuolella oleville ryhmille. Hankkeiden eduksi katsotaan yhteistyö työpaikkojen kanssa, jotka voisivat työllistää vaikeasti työllistyviä henkilöitä. Työpaikkojen tulee olla nykyistä halukkaampia ja kyvykkäämpiä työllistämään myös vaikeasti työllistyviä henkilöitä. Yhteistyössä työnantajien kanssa voidaan myös erilaisten työpaikalla tapahtuvien kehittämistöimien avulla tukea työllistymistä.

Alateemat:

- Aikuissosiaalityön menetelmien ja vammaispalvelujen kehittäminen tukemaan paremmin vaikeasti työllistyvien tarpeita. Otetaan käyttöön uusia toiminta- ja työskentelytapoja kuten psykososiaalisen valmennuksen kehittäminen systemaattiseksi osaksi työllistymispolkuja. Kehitetään sosiaalista kuntoutusta. Lisäksi toteutetaan tuetun työllistymisen menetelmien käytön laajentaminen ja kansallisten mallien käyttöönotto sekä sosiaalihuollon työtoiminnan asiakaslähtöisyyden ja vaikuttavuuden lisääminen.
- Työkyvyn tuen tarpeen tunnistaminen ja menetelmien kehittäminen terveydenhuollossa. Vahvistetaan ehkäiseviä ja matalan kynnyksen palveluita, joiden avulla asiakkaille päästään rakentamaan yksilöllisiä ja tarpeisiin vastaavia palvelukokonaisuuksia. Otetaan käyttöön uusia toiminta- ja työskentelytapoja esimerkiksi voimavaralähtöinen työote ja ryhmämenetelmien kehittäminen (vertaistuen näkökulma).
- Monialaisten palvelujen kehittäminen (yhteistyö varsinkin TE-palveluiden, sosiaali- ja terveydenhuollon ja kuntoutuksen kesken), joka kohdistuu asiakkaan työ- ja toimintakyvyn tuen tarpeen tunnistamiseen, kuntoutus- ja palvelutarpeen arviointiin, yhteisen asiakasprosessin kehittämiseen, tiedonsiirtoon, työllistymisen palveluiden kehittämisen ja osaamista edistävien palvelujen yhteensovittamiseen ja palvelupolkujen yhteiskehittämiseen. Kehittäminen kattaa myös uudet osatyökykyisten työllistämisen mallit ja uudet tavat integroida kuntoutuksen eri osa-alueita vaikeasti työllistyvien tuen osana (sosiaalinen-, lääkinnällinen-, ja ammatillinen kuntoutus).
- Osaamisen vahvistaminen ja osaamista tukevien palveluiden kehittäminen (koulutus, matalan kynnyksen palvelut, sosiaalityö ja sosiaaliohjaus).
- Ikääntyville henkilöille kehitetään työkyvyn tuen menetelmiä ja työelämään osallistumiseen mahdollistavia toimenpiteitä, jotka sisältävät monialaiset palvelut ja työpaikan toimet.
- Esteettömät palvelut rakennetaan tukemaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien hyvinvointia, terveyttä, työkykyä ja osallisuutta. Näitä voivat olla uudet digitaaliset ratkaisut, innovatiiviset tuotteet ja osallistavat palvelut.
- Kaikkiin alateemoihin liittyy ammattilaisten osaamisen vahvistaminen.

Toimintaympäristön ja palvelujärjestelmän muuttuminen ja ennakointityö sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotyö on hyvä huomioida hankkeissa. Tarpeellista on myös tieto palveluiden käyttäjien ja yhteiskunnan saamasta hyödystä ja kustannusvaikuttavuudesta.

Sukupuolinäkökulman huomioiminen kaikissa syrjäytymistä ehkäisevissä ja osallisuutta edistävissä toiminnoissa varmistaa tasa-arvon toteutumista ja lisää toimien vaikuttavuutta. Lisäksi voidaan tehdä tasa-arvoa erityisesti edistäviä hankkeita. Käytännössä hankkeilta voidaan edellyttää esim. toimintaympäristöanalyysi sukupuolinäkökulmasta ja siihen perustuen, tarpeen mukaan, tasa-arvotavoitteita ja toimenpiteitä. Tasa-arvotyötä tehdään intersektionaalisuus ja sukupuolen moninaisuus huomioiden.

5) Yhteistyö, kumppanuudet, yhteiskehittäminen; mitä toimijoita mukana suunnittelussa ja toteutuksessa, missä rooleissa; millä tavoin osallistettu kohderyhmää

Valtakunnallinen ja alueellinen toiminta tukevat toisiaan ja niiden yhteistyöllä saadaan aikaan paras vaikuttavuus. Molemmilla tavoitellaan tiivistä kumppanuutta ja yhteiskehittämistä. Tämä varmistetaan valtakunnallisen koordinaatiohankkeen *Osallisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tuki ja koordinaatio Euroopan sosiaalirahasto työssä 2021-2027* avulla.

6) Tulosten mittaaminen ja käytettävät indikaattorit

ET:n 4.h mukaisesti indikaattoriseurannalla ja erityisselvityksin.

7) Toiminnan jatkuminen/juurruttaminen teemaan kuuluvien hankkeiden päättymisen jälkeen

Edistetään kattavasti jatkuvan kehittämisen periaatteella. Varmistetaan, että hankkeiden toteutusvaiheessa tehdään juurruttamis- ja levittämissuunnitelma, joka käynnistyy jo ennen hankkeen päättymistä.

8) Viestintäsuunnitelma

Viestintä on valtakunnallisessa teemahankkeessa keskeisessä roolissa. Hankkeiden tulee tehdä hankkeiden liitteenä viestintäsuunnitelma, josta selviää, miten hanketta viedään eteenpäin ja miten siitä viestitään koko hankkeen toiminnan aikana ja hankkeen päättymisen jälkeen.